Paweł Staszak

Uniwersytet Szczeciński
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
pawel_0124@wp.pl

Proces współpracy przedsiębiorstw na rynku turystycznym z samorządem terytorialnym jako determinant rozwoju turystyki w aglomeracji szczecińskiej

Kody JEL: P19, R10, R19

Słowa kluczowe: turystyka, samorząd, przedsiębiorstwa, współpraca

Streszczenie. Rozwój turystyki w regionie oparty jest na działalności różnorodnych podmiotów gospodarczych, organizacji i instytucji. Wszystkie one tworzą szeroko rozumiany system lokalnej gospodarki turystycznej, od której sprawności i wydajności zależy poziom rozwoju funkcji turystycznej tego obszaru. Między celami działalności poszczególnych podmiotów mogą występować rozmaite sprzeczności i konflikty wynikające zarówno z różnic w metodach osiągania celów, jak i z braku porozumienia i współpracy, co z kolei stanowić może istotne ograniczenie w procesie kreowania regionalnego produktu turystycznego. Dlatego tak ważne zadanie przypisać należy współpracy przedsiębiorstw turystycznych z władzami samorządowymi.

Celem badawczym opracowania jest rozpoznanie stopnia i form współpracy podejmowanej między przedsiębiorstwami turystycznymi a samorządami terytorialnymi w sektorze turystyki w regionie Szczecina. Procesem badawczym objęto przede wszystkim miasto Szczecin oraz powiaty policki, gryfiński, goleniowski i stargardzki.

Dodatkowym źródłem danych były obserwacje, wywiady oraz konsultacje społeczne prowadzone przez autora opracowania.

Wstęp

Proces rozwoju turystyki w regionie determinowany jest działalnością różnego rodzaju organizacji, instytucji oraz podmiotów gospodarczych. Wszystkie one tworzą

szeroko rozumiany funkcjonalny system regionalnej i lokalnej gospodarki turystycznej. Pomiędzy celami prowadzenia działalności różnego rodzaju podmiotów mogą jednak występować sprzeczności i konflikty, które wynikają np. z odmiennych metod wypracowywania celów, braku współpracy, porozumienia. Kwestia ta może stanowić ważne ograniczenie w kontekście kreowania regionalnego produktu turystycznego. Dlatego szczególne znaczenie w odniesieniu do systemu lokalnej gospodarki turystycznej przypisać należy władzom samorządowym. Ich zadaniem jest rozwiązywanie sprzeczności, koordynowanie działań wszystkich podmiotów, inicjowanie współpracy pomiędzy nimi w sposób korzystny dla rozwoju całego systemu (Ziółkowski, 2007, s. 94).

Bliska współpraca i wymiana informacyjna pomiędzy władzami samorządowymi a przedsiębiorstwami funkcjonującymi na rynku turystycznym sektora prywatnego bez wątpienia może pobudzać współpracę w zakresie opracowywania, wdrażania strategii, założeń akceptowalnych przez strony porozumienia na zasadzie eliminacji konfliktów interesów. Współpraca w omawianym zakresie może przyjmować zróżnicowane formy organizacyjne i prawne. Nie ulega wątpliwości, że może mieć także wymiar nieformalny, jak np. współpraca władz samorządowych ze stowarzyszeniem przedsiębiorców lokalnych, konsultacje prowadzonej polityki przez samorząd z przedsiębiorstwami czy partnerstwo publicznoprawne. Do wspólnej działalności sukcesywnie mogą być angażowane placówki oświatowe czy urzędy pracy w celu monitorowania lokalnego rynku pracy, m.in. dostosowania oferty edukacyjnej do kadrowych potrzeb przedsiębiorstw. Współpraca może także obejmować: prace nad ukierunkowaniem strategii rozwoju regionu, gminy, wykorzystywanie środków pomocowych Unii Europejskiej, pomoc lokalizacyjną i rozwojową w odniesieniu do sektora małych i średnich przedsiębiorstw, politykę podatków i opłat lokalnych, promocję przedsiębiorców i samego regionu. Występujące zróżnicowanie, jak też znacząca liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących w ramach sektora turystycznego w regionie sprawia, że relacje pomiędzy nimi sprzyjają wypracowywaniu współpracy, którą można określić mianem partnerstwa turystycznego (Zmyślony, 2008, s. 49). Jej kluczowymi determinantami mogą być chęć wypracowania pewnych celów ekonomiczno-społecznych (np. rozbudowa czy modernizacja infrastruktury turystycznej), a także procesy pozyskiwania funduszy ekologicznych (np. inwestycje proekologiczne w turystyce), marketingowych (np. informacja, promocja turystyczna), kulturowych (np. finansowanie ochrony) oraz konserwacji dziedzictwa historycznego i narodowego.

Celem badawczym niniejszego opracowania jest poznanie form i stopnia współpracy podejmowanej pomiędzy przedsiębiorstwami turystycznymi a samorządami terytorialnymi w sektorze turystyki w odniesieniu do regionu szczecińskiego. Region ten umownie na rzecz procesu badawczego obejmuje miasto Szczecin oraz powiaty: policki, gryfiński, goleniowski i stargardzki. Wybór powiatów nie był przypadkowy, ich stolice bowiem – Police, Gryfino, Goleniów i Stargard – zaliczają się do aglomeracji szczecińskiej.

W pracy wykorzystano wyniki zrealizowanych badań ankietowych, które autor przeprowadził wśród samorządów lokalnych (N = 10), badanie zrealizowano w marcu 2018 roku, oraz podmiotów gospodarki turystycznej w regionie szczecińskim – badanie

przeprowadzono w listopadzie 2017 roku (N = 42), marcu 2018 roku (N = 76) i kwietniu 2018 roku (N = 61). Podstawowym celem badania było poznanie opinii osób kierujących działalnością przedsiębiorstw turystycznych na temat szans, barier intensyfikacji rozwoju turystyki regionu szczecińskiego, oceny działań prowadzonych przez władze samorządowe. Zawierająca 52 pytania ankieta została rozesłana do podmiotów świadczących usługi turystyczne w kontekście podstawowego profilu działalności, gospodarstw agroturystycznych, wybranych podmiotów gospodarki towarzyszącej.

Zauważyć należy, że źródłem danych były także wywiady, obserwacje, konsultacje społeczne przeprowadzone przez autora w ramach analizy strategii rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim.

Charakterystyka regionu szczecińskiego, w tym przedsiębiorstw turystycznych

Gmina i miasto Szczecin położone jest w północno-zachodniej Polsce na zachodnich peryferiach województwa zachodniopomorskiego, w niedalekim sąsiedztwie granicy polsko-niemieckiej. Gmina zlokalizowana jest nad rzeką Odrą oraz jeziorem Dąbie. Przestrzennie obejmuje również część Międzyodrza – największej śródlądowej delty rzecznej w Europie. Miasto Szczecin (będące siedzibą badanej gminy) ma powierzchnię 300,8 km², z czego aż 42% zajmują tereny zielone, woda zaś 23%. Warto zaznaczyć, że jezioro Dąbie o powierzchni 65 km² jest jedynym jeziorem w Polsce, na którym bez żadnych przeszkód mogą cumować pełnomorskie jachty. W 2010 roku gminę miejską zamieszkiwało 405 606 osób, w 2011 roku 409 596, a w 2012 roku 409 211 osób (Słonimski, 2012, s. 8).

Gmina i miasto Szczecin podzielone jest na cztery duże dzielnice: Północ, Zachód, Śródmieście i Prawobrzeże. Należy zaznaczyć, że wyodrębnione dzielnice nie spełniają żadnych funkcji samorządowych. Ich rola skupia się jedynie na grupowaniu osiedli i wykorzystywaniu ich przez Urząd Miasta Szczecina na potrzeby dotyczące gospodarki przestrzenną, zarządzania miastem czy organizacji pracy.

W ramach tych czterech dużych dzielnic funkcjonują mniejsze, również administracyjnie wyodrębnione osiedla, z których wiele było w przeszłości samodzielnymi jednostkami. Spełniają one funkcję samorządową, ponieważ mają organy uchwałodawcze i wykonawcze.

Dzielnica Śródmieście administracyjnie obejmuje historyczną część Szczecina wraz z odbudowaną w części starówką oraz eklektyczną zabudowę z przełomu XIX i XX wieku, stojącą wzdłuż całych pierzei ulic z placami na styl paryski (np. plac Grunwaldzki). Gwiazdzysty układ ulic stanowi ewenement w skali kraju. W Śródmieściu zlokalizowana jest przeważająca większość atrakcji budujących wizerunek miasta i trwale zapisujących się w percepcji zmysłowej. Zaliczyć do nich można: reprezentatywne Wały Chrobrego na skarpie nadodrzańskiej, kościół katedralny św. Jakuba, Zamek Książąt Pomorskich, Nadbrzeże Wieleckie, gdzie odbywają się najważniejsze cykliczne imprezy (np. zloty żaglowców), czy też bramy miejskie – Portową i Królewską. Dzielnica śródmiejska stanowi centrum komunikacyjne, usługowe, administracyjne, akademickie i portowe miasta.

Dzielnica Zachód obejmuje swoim zasięgiem takie osiedla jak: Pomorzany, Gumieńce, Świerczewo, Krzekowo, Pogodno, Głębokie. W zdecydowanej większości są to „sypialnie” miasta tworzące wielopiętrowe blokowiska (Gumieńce, Pomorzany), dużą powierzchnię zajmuje jednak przedwojenna zabudowa osiedlowa w stylu modernizmu niemieckiego (Krzekowo, tzw. Westend, Głębokie). W dzielnicy Zachód zlokalizowany jest cmentarz Centralny, jeden z największych tego typu obiektów w Europie. Północne krańce miasta spełniają funkcję wypoczynkowo-rekreacyjną, zlokalizowane są tam największe kompleksy zielone miasta: Park Kasprowicza, Las Arkoński, Ogród Botaniczny, Dolina Siedmiu Młynów oraz Jezioro Głębokie skomunikowane z miastem linią tramwajową.

Dzielnica Północ z pewnością nie stanowi wizytówki miasta z racji przemysłowego charakteru poszukującego od wielu lat swojej tożsamości w nowej rzeczywistości gospodarczej. Dzielnica Prawobrzeże, jak nazwa wskazuje, obejmuje część miasta zlokalizowaną na wschód od Odry Wschodniej (Regalicy). W jej granicach znajdują się dawne wsie, obecnie rozbudowane o zabudowę miejską, takie jak: Podjuchy, Zdroje, Płonia, Jezierzycze, Dąbie.

W granicach badanej gminy spotykają się cztery różne typy krajobrazów. Zalicza się do nich Dolinę Dolnej Odry, Równinę Goleniowską, Wzgórza Bukowe oraz Wzgórza Warszawskie. Powoduje to występowanie dość znacznych deniwelacji terenów w stosunku do powierzchni gminy wynoszące ponad 130 m, chociażby porównując Wzgórza Warszawskie (wzniesienie Wielecka Góra 131 m) i obszary depresyjne pomiędzy ramionami Odry w niedalekim sąsiedztwie jeziora Dąbie (Borówka, 2002, s. 14).

Bezpośrednio przez centrum miasta przepływa rzeka Odra (jej zachodnie ramię), Odra Wschodnia natomiast (nazywana Regalicą) wpada do jeziora Dąbie. Obie rzeki łączy rzeka Parnica oraz niezliczona liczba mniejszych kanałów, starorzeczy w obszarze Międzyodrza. Warto wspomnieć, że w Dolinie Dolnej Odry znajdują się liczne wyspy, najczęściej zalesione, trudno dostępne i niezamieszkałe.

Biorąc pod uwagę transgraniczne położenie Szczecina i bliskość Morza Bałtyckiego dostępnego żeglowną Odrą i Zalewem Szczecińskim, miasto zalicza się do kluczowych ośrodków gospodarczych regionu.

W Szczecinie znajdują się też port morski, stocznie remontowe, jachtowe i żegluga morskiej. Mimo to z roku na rok traci on swój przemysłowy dotychczasowy charakter, choć zlokalizowane są w nim także ośrodki przemysłu metalowego, spożywczego czy chemicznego. Systematycznie wzrasta znaczenie handlu i usług budowlanych w gospodarce lokalnej. Miasto przechodzi swoistą metamorfozę, proklamuje od 2009 roku aktywną politykę proinwestycyjną, pozyskując kapitał i nowe inwestycje. W ciągu kilku lat w Szczecinie przybyło ponad 100 tys.² powierzchni biurowych, co skutkuje uruchamianiem centrów finansowo-księgowych. Szczecin coraz częściej zaczyna się pojawiać w percepcji zmysłowej analityków i managerów, którzy są odpowiedzialni za lokalizowanie zarządzanych przez nich biznesów w skali krajowej i międzynarodowej. Mimo to problem bezrobocia w mieście, jak i w całym województwie jest w dalszym ciągu aktualny.

Atrakcyjność inwestycyjną badanej gminy podkreśla położenie komunikacyjne. W odniesieniu do transportu drogowego miasto jest węzłem na trasie transeuropejskiego korytarza transportowego obejmującego oś północ-południe, łącząc Skandynawię, Polskę, Czechy i Austrię z portami zlokalizowanymi nad Morzem Śródziemnym. Niewątpliwym atutem jest bliskość Berlina, stosunkowo dobrze rozwinięta (autostrada) i nadal rozbudowywana sieć dróg ekspresowych. Ponadto w aglomeracji szczecińskiej z sześciu różnych kierunków zbiegają się linie kolejowe tworzące tzw. szczeciński węzeł kolejowy. Transport lotniczy obsługiwany jest przez położone około 50 km od miasta lotnisko w Goleniowie. Niekwestionowane znaczenie przypisuje się też lotniskom berlińskim.

Szczecin to również znaczący w skali kraju ośrodek naukowy i akademicki. W mieście funkcjonuje dziesięć uczelni zarówno państwowych, jak i prywatnych oferujących kształcenie na wielu kierunkach: artystycznych, humanistycznych, ekonomicznych oraz inżynierskich.

Miasta aglomeracji szczecińskiej zaliczane są do aktywnych podmiotów w zakresie współpracy międzynarodowej. W tym aspekcie można wyróżnić trzy rodzaje działalności: współpracę z miastami partnerskimi, czynny udział w pracach organizacji o znaczeniu międzynarodowym oraz współpracę transgraniczną w ramach funkcjonującego Euroregionu Pomerania. Przykładowo wśród miast partnerskich Szczecina w 2013 roku było dwanaście ośrodków zlokalizowanych w Europie, Ameryce Północnej oraz Azji: Brema, Lubeka, Bremerhaven, Friedrichshain-Kreuzberg w Berlinie, Murmańsk, Esbjerg, Kingston upon Hull, Malmö, Dalian, Kłajpeda, Rostock oraz Saint Louis. Należy podkreślić, że pierwszym miastem, z którym Szczecin nawiązał współpracę, był niemiecki Rostock. Współpraca z miastami partnerskimi obejmuje swoim zakresem różne wymiary, poczynając od wymiany uczniów, studentów, poprzez organizację misji gospodarczych, realizowanie wspólnych przedsięwzięć w zakresie turystyki, targów, kultury, na projektach europejskich kończąc. W ciągu ostatniej dekady dokonała się swoista rewolucja w kontekście współpracy z miastami partnerskimi, również w kwestiach finansowania. Początkowo inicjatorami byli urzędnicy samorządowi, następnie organizacje samorządowe i kulturalne, dziś są to także mieszkańcy. W początkowej fazie współpracę finansowano ze środków budżetowych miasta, obecnie prym wiodą fundusze zewnętrzne, a w szczególności pochodzące z Unii Europejskiej. Miasto Szczecin przeprowadziło ponadto weryfikację partnerów, sfer oraz priorytetów związanych ze współpracą partnerską.

Z chwilą przeprowadzenia zmian transformacyjnych miasta aglomeracji szczecińskiej ukierunkowały się na uczestnictwo w pracach dotyczących organizacji międzynarodowych. Należy zaznaczyć, że Szczecin jest członkiem organizacji miast liczących ponad 200 tys. mieszkańców (Euro cities), Związku Miast Bałtyckich (Union of the Baltic Cities), Międzynarodowego Stowarzyszenia Miast i Portów (IACP) oraz innych. Po wstąpieniu Polski do NATO Szczecin stał się też siedzibą Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego NATO.

Szczecin może się poszczycić atrakcyjnym transgranicznym położeniem na mapach Polski i Europy. Powinien to sukcesywnie wykorzystać w przyszłości, budując swoją pozycję ekonomiczną i gospodarczą.

Powiat policki obejmuje peryferia miasta Szczecina z wyłączeniem kierunku wschodniego od granicy z Odrą. Miejscowości w nim położone spełniają funkcję „sypialni” Szczecina. Do atrakcji turystycznych możemy zaliczyć zabytki architektury w postaci pałaców, założeń parkowych (np. Stolec) czy ruiny fabryki benzyny syntetycznej w Policach.

Powiat gryfiński zlokalizowany jest na południe od Szczecina. Do walorów turystycznych należą te widokowe, krajobrazowe i wypoczynkowe. Duże znaczenie w kontekście atrakcyjności turystycznej przypisuje się zabytkom.

Powiat goleniowski położony jest w kierunku północno-wschodnim od Szczecina. Jego znaczący obszar zajmują lasy (Puszcza Goleniowska), które stwarzają warunki do rozwoju turystyki wypoczynkowej.

Powiat stargardzki leży na wschód od Szczecina. Jego stolicą jest blisko 80-tysięczny Stargard, który szczyci się dużą liczbą zabytków architektury z doby gotyku. Niekwestionowanym atutem jest jezioro Miedwie z dobrym zagospodarowaniem pod wypoczynek, rekreację i realizację sportów wodnych (Kobylanka, Morzyczyn).

Funkcja turystyczna w aglomeracji szczecińskiej nie jest równomierna. W Szczecinie koncentruje się w Śródmieściu, gdzie zlokalizowana jest większość zabytków architektury i budownictwa oraz zagospodarowanie turystyczne w wymiarze usługowym. Swego rodzaju „perełką” jest bez wątpienia Stargard, który w obrębie Starego Miasta na stosunkowo niewielkim obszarze grupuje wysokiej klasy zabytki zaliczane do gotyku. W innych miastach aglomeracji szczecińskiej zabytki architektury i budownictwa są pojedyncze, ale o dużej wartości historycznej. Turystyka wypoczynkowa dominuje w obrębie jeziora Miedwie oraz Puszczy Bukowej. Popyt i podaż na usługi turystyczne w regionie aglomeracji szczecińskiej są skorelowane z powyżej wskazanymi obszarami funkcji turystycznej. Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne cechuje równomierność występowania.

Z badań ankietowych przeprowadzonych wśród podmiotów lokalnej gospodarki turystycznej i towarzyszącej w Szczecinie oraz powiatach polickim, goleniowskim, gryfińskim i stargardzkim wyłaniają się następujące wnioski.

1. Większość podmiotów gospodarki turystycznej w regionie szczecińskim to średnie i małe przedsiębiorstwa, które zatrudniają mniej niż 10 osób. Należy zauważyć, że biorący udział w badaniu gestorzy łącznie oferują około 1420 etatów stałych (zatrudniają około 1050 osób, przeliczając na pełne etaty), co stanowi 4,5% ogólnego zatrudnienia w regionie.
2. Zauważa się, że blisko 57% gestorów regionu szczecińskiego zatrudnia pracowników sezonowych, co jest jednoznaczne z tym, że w sezonie letnim wzrasta zatrudnienie o około 35%.
3. Wśród przedsiębiorstw świadczących usługi noclegowe zdecydowanie dominują małe i średnie obiekty, które dysponują liczbą miejsc noclegowych mniejszą niż 50.
4. Zauważa się, że 75% przedsiębiorstw oferujących usługi gastronomiczne i noclegowe prowadzi działalność całoroczną.
5. Jedynie 24% ogółu zatrudnionych ma wykształcenie o profilu turystycznym (średnie hotelarskie, wyższe w zakresie turystyki, rekreacji, obsługi ruchu turystycznego lub gastronomiczne).

6. Dominująca forma organizacyjno-prawna obejmuje prywatne przedsiębiorstwa osób fizycznych oraz spółki z o.o.
7. Przeciętne wynagrodzenie wypłacane pracownikom wynosi około 1850 zł netto.
8. Zdecydowana większość badanych przedsiębiorców jest zadowolona ze skutków prowadzenia działalności (75% gestorów wyraża zadowolenie z efektów rynkowych prowadzenia działalności na rynku turystycznym w regionie szczecińskim).
9. Zauważa się, że 60% badanych przedsiębiorców sektora turystycznego w regionie szczecińskim zamierza w przyszłości inwestować celem poszerzenia dotychczasowej oferty przedsiębiorstwa, co zapewne wpłynie na wzrost liczby nowych miejsc pracy (należy przypuszczać, że liczba nowych miejsc pracy w turystyce, rekreacji czy usługach paraturystycznych regionu szczecińskiego może ulec zwiększeniu nawet o 10%).
10. Wśród źródeł finansowania, z których zamierzają skorzystać przedsiębiorcy regionu szczecińskiego w obszarze turystyki, są przede wszystkim środki własne (45%) i środki pomocowe Unii Europejskiej (35%). Zdecydowanie rzadziej są to kredyty bankowe – z tego źródła finansowania działalności zamierza skorzystać jedynie 20% badanych gestorów.
11. Wnioskuje się, że 40% badanych gestorów nie zamierza w najbliższym czasie rozszerzać zakresu prowadzonej działalności.
12. Zauważa się, że 75% badanych dobrze lub bardzo dobrze ocenia współpracę w sektorze turystycznym prowadzoną z jednostkami samorządu terytorialnego.
13. Dobra lub bardzo dobra ocena w kontekście prowadzonej współpracy przedsiębiorstw sektora turystycznego z jednostkami samorządu terytorialnego w regionie Szczecina dotyczy promowania oferty turystycznej, tworzenia nowych produktów turystycznych oraz tworzenia przez jednostki samorządu terytorialnego warunków rozwoju usług turystycznych.
14. W zakresie uwag związanych z przedmiotową współpracą uczestnicy badania wskazywali zawilość procedur związanych z finansowaniem produktów turystycznych.

Współpraca przedsiębiorstw turystycznych z samorządem lokalnym regionu szczecińskiego

Podstawową formą samorządu terytorialnego w Polsce jest gmina. Przypisuje się jej fundamentalną rolę organizowania życia publicznego w skali lokalnej. Do tego rodzaju zadań należy zaliczyć m.in. ścisłą współpracę gminy z bardzo szeroko rozumianym otoczeniem rynkowym (Pawlusiński, 2005, s. 156). W kontekście spraw związanych z rozwojem turystyki w regionie szczególne znaczenie trzeba przypisać współpracy poszczególnych jednostek terytorialnych i podmiotów funkcjonujących na rynku turystycznym.

Biorąc pod uwagę miasto Szczecin, bardzo duże znaczenie w omawianym kontekście ma działalność Biura Promocji Miasta w Urzędzie Miasta Szczecina. Biuro zajmujące się promocją gminy i miasta Szczecin funkcjonuje w strukturach Biura Komunikacji

Spółecznej i Marketingowej szczecińskiego magistratu. W ramach komórki są dwa czołowe zespoły – pierwszym jest zespół ds. wsparcia marketingowego, drugim natomiast zespół ds. komunikacji internetowej. Oba tworzą ponad trzydzieści stanowisk pracy przeznaczonych dla specjalistów, inspektorów, podinspektorów i pozostałych pracowników administracyjnych (Marciszewska, 2007, s. 44).

Do czołowych zadań Biura Promocji Miasta należą:

1. Realizowanie przyjętej strategii dotyczącej zarządzania marką miasta Szczecina.
2. Czynności koordynujące i nadzorujące działania promocyjne miasta.
3. Działania na rzecz kreowania wizerunku miasta Szczecina.
4. Opracowanie i wdrażanie działań dotyczących komunikacji informacyjnej i społecznej miasta.
5. Programowanie i wdrażanie projektów multimedialnych celem wspierania działań z zakresu komunikacji marketingowej i społecznej.
6. Projektowanie i systematyczne wdrażanie Systemu Informacji Miejskiej.
7. Planowanie i realizowanie komunikacji miasta Szczecina ze szczególnym uwzględnieniem sfery turystycznej (Biuletyn Informacyjny, 2011, s. 42).

Zachodzące w latach 90. XX wieku przemiany polityczne i gospodarcze oraz szansa wstąpienia Polski do Unii Europejskiej umożliwiły rozpoczęcie prac nad dostosowaniem systemu zarządzania turystyką i promocją do standardów proklamowanych we Wspólnocie. W efekcie rozwiązań organizacyjno-ekonomicznych powstała Polska Organizacja Turystyczna, która zapoczątkowała trójstopniowy system promocji na trzech szczeblach: centralnym, regionalnym i lokalnym. Budowanie strategii rozwoju turystyki regionu szczecińskiego wiąże się z koniecznością podejmowania interdyscyplinarnych działań również w kontekście nawiązywania i prowadzenia współpracy z organizacjami turystycznymi, którym przypisuje się niezaprzeczalną rolę w kreowaniu wizerunku miejsca. Działalność tych organizacji, niezależnie od sektora, wiąże się z wysiłkami dotyczącymi budowania pozytywnej oceny w opinii potencjalnych i obecnych klientów. W zamierzeniu działania te mają zachęcić odbiorcę do przyjazdu lub ponownego powrotu. W sensie pośrednim mają być ogniwami napędzającymi budowanie wizerunku miejsca na zasadzie polecenia jego atutów w kontaktach osobistych czy biznesowych. Na powyższych założeniach swe działania oparła gmina i miasto Szczecin, proklamując w 2008 roku czynności na rzecz zacieśniania współpracy z organizacjami i podmiotami turystycznymi działającymi w regionie (Januszewska, Januszewski, 2005, s. 42).

Regionalna Organizacja Turystyczna w Województwie Zachodniopomorskim była pierwszą tego typu strukturą w Polsce. Kluczowe cele działalności odnoszące się do promowania marki turystycznej miasta Szczecina dotyczą głównie:

- kreowania wizerunku województwa zachodniopomorskiego jako regionu mogącego poszczycić się dużym potencjałem turystycznym;
- działań na rzecz integrowania środowisk zawodowych, gospodarczych, samorządu terytorialnego, instytucji na rzecz rozwoju turystycznego województwa zachodniopomorskiego;

- kumulowania środków na rzecz rozwoju turystyki;
- wspomagania tworzenia lokalnych organizacji turystycznych;
- stworzenia efektywnego systemu informacji turystycznej w regionie (Marciszewska, 2007, s. 121).

Działania lokalnej organizacji turystycznej są zbieżne, dotyczą jednak węższego wymiaru oddziaływania.

Analiza działalności powyższych organizacji na rzecz rozwoju turystyki oraz wyniki badań ankietowych lokalnych samorządów wskazują jednoznacznie, że władze lokalne regionu szczecińskiego oferują wiele różnych możliwości wsparcia działań lokalnych gestorów usług turystycznych. Przykładowo inwestorzy mogą liczyć na ułatwienia czy ulgi podatkowe w nabywaniu gruntów pod inwestycje turystyczne w gminach regionu szczecińskiego. Ponadto rolnicy mogą liczyć na wsparcie promocyjno-organizacyjne w zakresie uruchamiania działalności agroturystycznej. Stowarzyszenia proponują gestorom m.in. bezpłatne umieszczanie na stronach internetowych odnośników do ich witryn, promocję w bezpłatnych wydawnictwach turystycznych, oznakowanie dojazdów do obiektów turystycznych, możliwość włączania się w organizowane imprezy, dostęp do raportów z realizowanych badań funkcjonowania regionalnego rynku turystycznego (Kusa, 2008, s. 12).

Wyniki badań ankietowych pozwalają na wysnucie wniosku na podstawie opinii gestorów, że lokalna branża turystyczna dobrze postrzega zainteresowanie władz samorządowych problematyką rozwoju turystyki w regionie szczecińskim. Relatywnie wielu ankietowanych wyraziło pogląd, że działania te zaliczają się do najistotniejszych czynników napędzających rozwój turystyki w regionie szczecińskim. Zwrócono uwagę na odczuwaną przez przedsiębiorców poprawę kontaktów i zainteresowanie ich sprawami przez władze samorządowe. Znaczący odsetek badanych przedsiębiorców był zdania, że władze coraz częściej konsultują podejmowane działania w sferze turystyki, ostateczną decyzję podejmują jednak same, często bez oficjalnego informowania lokalnego rynku turystycznego. Nieznaczny odsetek badanych gestorów (15%) był zdania, że ich kontakty z władzami samorządowymi są żadne lub sporadyczne. Analiza wyników badań pozwala na sformułowanie wniosku, że nieznana jest idea sieciowego produktu turystycznego, a 50% gestorów nie jest wcale zainteresowanych współpracą w zakresie tworzenia kompleksowego regionalnego produktu. Zauważa się, że 40% gestorów w swoich obiektach nie oferuje turystom jakichkolwiek materiałów informacyjnych i promocyjnych o regionie, atrakcjach czy usługach świadczonych przez inne podmioty. Warto jednak zauważyć, że praktycznie wszyscy gestorzy (95%) dostrzegają potrzebę posiadania materiałów promocyjnych i wyrażają zainteresowanie ich otrzymywaniem, chociażby od lokalnych organizacji turystycznych zajmujących się promocją. Wnioskuje się ponadto, że 30% badanych gestorów nie znało w ogóle regionalnej witryny internetowej Regionalnej Organizacji Turystycznej w Województwie Zachodniopomorskim, a 25% badanych nie zauważyło występowania w regionie promocyjnych tablic turystycznych. Regionalna Organizacja Turystyczna w Województwie Zachodniopomorskim (obecnie Zachodniopomorska Regionalna Organizacja Turystyczna) i lokalna organizacja

turystyczna funkcjonują od 19 lat (od 1999 r.). Z badań wynika jednak wniosek, że 10% badanych gestorów w ogóle o niej nie słyszało, 30% zaś w ogóle nie zauważyło podejmowania przez nią jakichkolwiek działań. Analiza poglądów i opinii wyrażonych przez przedstawicieli lokalnej branży turystycznej pozwala na wysnucie tezy, że część gestorów nie jest ogólnie chętna do podejmowania współpracy z samorządem i organizacjami w zakresie turystyki. Umiarkowanie przedstawia się także frekwencja na spotkaniach, na których mile widziani są przedsiębiorcy celem omawiania z samorządem wspólnych problemów w skali regionu. O względnym zainteresowaniu gestorów sprawami branży turystycznej regionu szczecińskiego świadczy fakt, że 60% gestorów nie przynależy do jakiegokolwiek branżowego stowarzyszenia.

Podsumowanie

Prowadzenie partnerskiej współpracy władz samorządowych oraz lokalnej gospodarki turystycznej zalicza się do najważniejszych determinantów rozwoju funkcji turystycznej regionu szczecińskiego. Jej brak może ostatecznie doprowadzić do całkowitego upadku funkcji turystycznej.

Badania zrealizowane w regionie szczecińskim jednoznacznie dowodzą, że można mówić o partnerskiej współpracy w zakresie turystyki pomiędzy przedsiębiorcami i samorządem lokalnym, chociaż jest to sformalizowana platforma współpracy. Dość znaczny odsetek gestorów nie prowadzi jednak jakiegokolwiek współpracy z władzami samorządowymi czy stowarzyszeniami powoływanymi przez nie do życia. Relatywnie ograniczona jest także współpraca gestorów pomiędzy sobą, choć zauważa się w tym zakresie duże postępy. Jako problem wskazano zawilości procedur dotyczących finansowania rozwoju produktów turystycznych. Pomimo tego badanym jednostkom samorządu terytorialnego nie można zarzucić proklamowania polityki proturystycznej.

Partnerstwo turystyczne koniecznie musi się opierać na uświadomieniu sobie przez podmioty dużego stopnia wzajemnej współzależności, rozpoznania indywidualnych oraz wspólnych korzyści, także odczuwania pewności co do możliwości podejmowania decyzji i działań wspólnych, zaangażowania się podmiotów kluczowych na rzecz rozwoju turystyki w regionie, wymaga też ono strategii i przywództwa (Szromnik, 2006, s. 11). Specyfika lokalnej branży turystycznej w regionie szczecińskim (wiele różnorodnych przedsiębiorstw, często małych prywatnych podmiotów) powoduje, że sieć współpracy w postaci klastra wydaje się skutecznym sposobem konsekwentnego kreowania markowych produktów turystycznych w skali regionu szczecińskiego – możliwość tę można uznać za racjonalną rekomendację na rzecz poprawy efektów prowadzonych działań. Niewątpliwie podstawy na rzecz stworzenia tego rodzaju sieci współpracy w regionie szczecińskim już istnieją. W dalszym ciągu występuje jednak brak poczucia odpowiedzialności za jej rozwój, w tym atmosfery wzajemnego zaufania w trakcie osiągania wspólnych celów biznesowych, zaangażowania emocjonalnego w realizacji wspólnych przedsięwzięć.

Literatura

- Biuletyn Informacyjny (2011). Biuletyn Informacyjny Urzędu Miasta Szczecin. Szczecin: Wydawnictwo Urzędu Miasta.
- Borówka, R. (2002). *Przyroda Pomorza Zachodniego*. Szczecin: Oficyna.
- Januszewska, M., Januszewski, M. (2005). Współpraca partnerów publicznych i prywatnych na rzecz rozwoju turystyki. *Turystyka i Rekreacja*, 1, 51.
- Kusa, R. (2008). Uwarunkowania rozwoju klastrow turystycznych. *Zarządzanie Organizacjami w Gospodarczej Opartej na Wiedzy, Szkoła Letnia Zarządzania*, 2, 43–44.
- Marciszewska, B. (2007). Partnerstwo publiczno-prywatne w sektorze turystyki (polskie przykłady zastosowań). W: A. Szwichtenberg (red.), *Działania w trybie partnerstwa publiczno-prywatnego na rzecz rozwoju gospodarki turystycznej przy wykorzystaniu środków Unii Europejskiej* (s. 52). Strasburg–Koszalin: Wydawnictwo Feniks.
- Pawłusiński, R. (2005). *Samorząd lokalny a rozwój turystyki. Przykład gmin Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej*. Kraków: Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Słominski, M. (2012). *Szczecin. Praktyczny przewodnik turystyczny*. Szczecin: Wydawnictwo Walkowska.
- Szromnik, A. (2006). Partnerstwo marketingowe w regionie. Problemy teoretyczno-koncepcyjne. *Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie*, 694, 55.
- Ziółkowski, M. (2007). Zarządzanie strategiczne w polskim samorządzie terytorialnym. W: A. Zalewski (red.), *Nowe zarządzanie publiczne w polskim samorządzie terytorialnym* (s. 73–77). Warszawa: Szkoła Główna Handlowa.
- Zmyślony, P. (2008). *Partnerstwo i przywództwo w regionie turystycznym*. Poznań: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej.

PROCESS OF COOPERATION OF ENTERPRISES IN THE TOURIST MARKET WITH THE TERRITORIAL GOVERNMENT AS A DETERMINANT OF TOURISM DEVELOPMENT IN THE REGION OF SZCZECIN

Keywords: tourism, local government, enterprises, cooperation

Summary. The development of tourism in the region is based on the activities of various business entities, organizations and institutions. All of them form a broadly understood system of the local tourist economy, the efficiency and effectiveness of which determines the level of tourism development of this area. There might be various contradictions and conflicts between the objectives of individual entities, resulting both from differences in methods of achieving goals, as well as from lack of agreement and cooperation, which may draw up a significant limitation in the process of creating a regional tourist product. That is why such an important clause should be attributed to the cooperation of tourism enterprises with local government authorities. The research goal of the study is to recognize the extent and forms of cooperation undertaken between tourism enterprises and local governments in the tourism sector in the region of Szczecin. The research process included city of Szczecin and the County of Police, Gryfino, Goleniów and Stargard. An

additional source of data were observations, interviews and public consultations conducted by the author of the study.

Translated by Paweł Staszak

Cytowanie

Staszak, P. (2018). Proces współpracy przedsiębiorstw na rynku turystycznym z samorządem terytorialnym jako determinant rozwoju turystyki w aglomeracji szczecińskiej. *Ekonomiczne Problemy Usług*, 4 (133/1), 297–308. DOI: 10.18276/epu.2018.133/1-24.